

Algimantas Dziegoraitis

1939–2007

Šiais metais Algimantui Dziegoraičiui būtų sukakę 85-eri metai. Ta proga jo bendradarbiai, bendražygiai, kolegos, mokiniai ir bičiuliai nusprendė prisiminti iškilų Lietuvos teisininką, palikusį šiltus prisiminimus, nenykstančias idėjas apie teisinę kultūrą, profesinę etiką, teisinę valstybę, valstybingumą, advokatūrą, administracinę teisę, tiesiog žmogiškumą. Ne veltui kadaise jis vadintas kūrybingu, aktyvios minties teisininku¹.

Specialiame leidinio *Jurisprudencija* numeryje pristatoma Algimanto Dziegoraičio profesinė biografija, pateikiama jo kūrybos apžvalga, publikacijų sąrašas, taip pat publikuojami autorių straipsniai įvairiomis teisės temomis.

¹ „2002 metais išleistos Lietuvos kalinių globos draugijos knygos“, *Kryžkelė*, Nr. 1, 33 (2002).

Advokato Edmundo Rusino prisiminimai **Algimantas Dziegoraitis – mokytojas, kolega, draugas**

Kaip sako senovės japonų patarlė, – viena diena su puikiu mokytoju yra geriau nei tūkstantis dienų stropaus mokymosi. Doc. dr. Algimantas Dziegoraitis – ano meto Lietuvos teisės universiteto Administracinės ir proceso teisės katedros vedėjas, savo elgesiu, tiesioginiu bendravimu ir begaline pagarba ar net meile studentams parodė, kas yra mokytojas ir koks šiltas, turiningas, abipuse pagarba grįstas santykis gali egzistuoti tarp mokytojo ir mokinio. To meto antro kurso studentai, jau įveikę pirmuosius studijų metus, leisdavome sau nebe taip kruopščiai lankyti paskaitas, ypač tas, kurios prasidėdavo 8 valandą ryto. Viena tokių paskaitų – administracinės teisės ir proceso, kurią dėstė advokatas doc. dr. Algimantas Dziegoraitis. Į pirmąją jo paskaitą, kuri buvo dėstoma visam kursui, susirinko gal trečdalis studentų manydami, kad tai bus viena iš tų paskaitų, kurias lengvai įveikia antrojo kurso studentų miegas. Vis dėlto, kaip paaiškėjo vėliau, tiek pačios paskaitos, tiek jų dėstytojas buvo unikalūs, giliai įsirežę viso to meto Teisės fakulteto teisės studijų kurso studentų sąmonėje, o vėliau ir gyvenimuose.

Kiekvienos savaitės paskaitos prasidėdavo trumpu ar ilgesniu įvadu apie pasaulio ar teisės aktualijas, jos būdavo pristatomos netradiciškai, gretinant su administracine teise ar atskirais jos institutais, nevengiant kritikos viešojo administravimo subjektams, dėl kurių neveiklumo ar pasyvumo ir kildavo daugelis to laiko viešojo sektoriaus problemų. Algimantas Dziegoraitis mėgdavo ne tik pats analizuoti teisinės aktualijas, bet ir visada susidomėjęs išklaudydavo studentų nuomonių, pozicijų ar abejonių. Niekada nėra tekę girdėti, kad studento išsakytos mintys būtų sumenkinamos, išjuokiamos ar nevertinamos. Priešingai, išklauses kalbėtojo nuomonę, dėstytojas visada pasidomėdavo, kodėl studentas taip mano, kokius sprendimus siūlo ir kaip turėtų būti. Jo kalbėjimo tonas, manieros, pagarba respondentui tarsi atverdavo kažkokias žmogaus sielos duris, leidusias pripildyti pasitikėjimo, orumo sau ir pagarbos kitiems aruodus. Tai supratę studentai kurso pradžioje dažnai stengdavosi užduoti klausimus, išsakyti savo nuomonę ir sukaupti tuo metu taip studentui reikalingų pasitikėjimo savimi ir svarbumo jėgų, tačiau palaipsniui klausimų vis mažėjo, siekiant kuo ilgiau girdėti išminties kupinus pamąstymus, jo ramų toną ir klasikinės teisininko vertybes išpažįstančio žmogaus mintis. Taip studentai, susidūrę su autoritetu, kurio daugelis intuityviai ieškojo dar nuo vidurinės mokyklos laikų, pradėjo į paskaitas rinktis anksčiau, kad užsiimtų geresnes, auditorijos priekyje esančias vietas.

Algimanto Dziegoraičio paskaitų lankymas išmokė ne pompastiško ir rėksmingo, bet subtilaus ir nuoširdumo kupino oratorystės meno, leido prisiliesti prie pasirengimo teisininko kalbai ir jos struktūros. Būdamas advokatu, dėstytojas kiekvieną paskaitą paversdavo tarsi baigiamąja kalba, kurioje atsispindėdavo tiek įžanga, tiek motyvuojamoji dalis, tiek išvados. Išklausius paskaitų, bendraujant ir su kitais dėstytojais, ir su studentais, nejučiomis ir pats pradėdavai kitaip vertinti su tavimi kalbantįjį, girdėti jį, pabandyti suprasti.

Egzaminuose, o vėliau ir teisininko praktikoje pradėjau naudoti teisininko kalbos principus ir planą, jo dažnai minėtas metaforas ir kitus vaizdingus atsiminimus. Ir iki šiol, dalyvaujant įvairiuose teismo posėdžiuose, tenka išgirsti kolegų cituojamų Algimanto Dziegoraičio posakių, kuriuos išgirdus aplanko saldus džiaugsmas ir pasididžiavimas kažkada galėjus tiesiogiai iš jų autoriaus girdėti šiuos žodžio meno šedevrus.

Vienas pirmųjų iki tol girdėtų, tačiau nepažįstamo turinio žodžių, – *kolega*, kuriuo Algimantas Dziegoraitis dažnai kreipdavosi į studentus norėdamas pabrėžti jų orumą ir lygiavertiškumą. Sutikęs tokią asmenybę, norisi vis daugiau su juo bendrauti, klausytis, girdėti, todėl visų studijų metu nuolat lankydavausi pas jį ir katedroje, ir kontoroje, pateikdavau įvairiausių, dažniausiai dirbtinai sugalvotų klausimų ar problemų, kad tik atsirastų galimybė pabendrauti, pasijusti girdimam ir palaikomam. Visada *jaunasis kolega* buvo primamas kaip lygiavertis partneris, neskaičiuojant minučių jam aukojamas laikas, dėmesys ir bendrystė. Todėl, baigus studijas, perlipęs per kraštus besiveržiančią pagarbą baimę, paprasčiau galimybės tapti jo padėjėju. Visa bakalauro studijų įtampa, baigiamųjų egzaminų ir šio gyvenimą pakeitusio prašymo stresas nedelsiant išsisklaidė išgirdus iš *vyresniojo kolegos* – „Žinoma, mielai!“ Taip man atsivėrė neįkainojamas knygų pasaulio, kurių entuziastingu kolekcionieriumi buvo Algimantas Dziegoraitis, lobis.

Ruošdamasis byloms ir analizuodamas teisės aktus dažnai girdėdavau, kad jei įrodymai turi būti renkami greitai, tai išvados daromos kiek įmanoma lėčiau ir tik apmaščius jas. Šis tiek bendražmogiškos, tiek advokatiškos išminties principas iki šiol dažnai padeda gyvenime ir teismo salėje. Advokatas taip pat mėgdavo sakyti, kad nieko nėra labiau apsimokančio nei daryti tai, kas neapsimoka. Remdamasis šiuo moto, Algimantas Dziegoraitis dažnai teikdavo teisinę pagalbą *pro bono*, visiškai negailėdamas nei savęs, nei laiko, rūpindavosi žmonėmis, kurie susidurdavo su rimtomis problemomis, tačiau neturėdavo galimybės pasirinkti advokato, kuris teikia kokybiškas paslaugas. Mėgdavo sakyti, kad paprastam žmogui atstovauti ir ginti daug mieliau nei perdėti demonstruojančiam savo jėgą ir galybę. Ši užkrečiama savybė įtraukė ir iki šiol nepaleidžia.

Advokatas Algimantas Dziegoraitis buvo aistringas knygų ir kitų meno vertybių kolekcininkas. Bendravimas su juo įtraukė į iki tol nepažįstamą ir staigmenų bei kūrybos kupiną meno pasaulį. Visos sukaustos knygos būdavo ne tik skaitomos, bet ir pažymimos pastebėjimais ir komentarais. Paėmęs bet kurią kolekcijos knygą galėjai išvysti pabrauktus sakinius ar atskirus žodžius, užrašytas pagrindines mintis, daromas išvadas, nemažai šių citatų ir minčių atsidurdavo rašytuose gausiuose moksliniuose ir publicistiniuose straipsniuose, be jo straipsnių neapsieidavo nei vienas Lietuvos advokatūros leidžiamo žurnalo numeris, kiti leidiniai. Algimantui Dziegoraičiui susirgus, jo mokslinė ir pedagoginė veikla nebuvo ap- leista, jis ir toliau skaitė paskaitas studentams, rašė straipsnius, dalyvaudavo byloje.

Ligai pasiekus apogėjų, Algimantą Dziegoraitį gydantys gydytojai sakydavo, kad jo tikėjimas, stiprybė, valingumas daro stebuklus ir šios savybės itin padeda nelygioje kovoje su rimta liga. Todėl net ir sirgdamas Algimantas Dziegoraitis sudalyvavo ne vienoje rezonan- sinėje byloje, parašė ne vieną straipsnį ir savo pavyzdžiu parodė, kad bet kurioje situacijoje mes galime būti pavyzdys ir sau, ir aplinkiniams.

Paskutinę gyvenimo dieną Algimantas Dziegoraitis dar spėjo paspausti man ranką, tarsi dar kartą, tik jau nebyliai palinkėdamas *kolegai* neprarasti vilties...

Ačiū, kad susitikome.

2024 m. spalio 14 d.

Advokatūros tarybos pirmininko Mindaugo Kukaičio prisiminimai apie Algimantą Dziegoraitį

Man tai – didžiausias teisės ir advokatūros autoritetas, kuris suformavo mano esminį požiūrį į teisę, teisės viršenybę, teisinę valstybę, advokatūrą, advokatą, advokato garbę ir orumą, advokato etiką, estetiką ir autoritetą.

Mano pirmoji pažintis su Algimantu Dziegoraičiu prasidėjo net nesutikęs ir nepažinus Algimanto. Tik įstojus į Vilniaus universiteto Teisės fakultetą, prieš prasidedant pirmo kurso studijoms, su draugais bandėme pažindintis su Vilniaus senamiesčiu ir, mums praėjus pro advokato Algimanto Dziegoraičio kontoros duris, pasakiau, kad turbūt čia – itin aukšto lygio teisininko kontora, nes tuo metu privačių advokatų kontorų buvo vienetai, o iškaba prie durų informavo, kad tai privati A. Dziegoraičio kontora netoli Lietuvos prezidentūros.

Tikroji pažintis su Algimantu Dziegoraičiu prasidėjo man jau baigus teisės studijas ir tapus advokato padėjėju. Algimantas tapo tikruoju mano patronu ir jauno teisininko globėju bei mokytoju. Jo požiūris į kiekvieną klientą, net ir į tą, kuris netaps klientu, į oponentą man kiekvieną kartą buvo neįkainojama pamoka ateičiai.

Algimantas mums, jo mokiniams, skyrė neįtikėtinais daug laiko: pašnekėsiai, pasitariamai, diskusijos, padėjimas pasirengti byloms, pedantiškas parengtų dokumentų taisymas neturėdavo laiko limitu. Jeigu planuodavau užtrukti pas jį iki 30 minučių, tai susitikimas baigdavosi po 2 ar 3 valandų. Jo atsidavimas teisei, kūrybai, advokatūrai, pasaulėžiūrai, knygoms, menui buvo beribis.

Man teko garbė būti šalia jo kiekviename Advokatų visuotiniame susirinkime ir matyti, kaip jis ruošdavosi pasisakymams ne darbotvarkės klausimais. Tuo metu ir jo, ir kitų advokatūros riterių – J. Kairevičiaus, V. Zabielos, P. Kudabos – pasisakymai buvo nepakartojami ir ypač laukiami.

Algimantas buvo klasikinės, aristokratiškos, autoritetingos advokato profesijos saugotojas. Jo erudicija, iškalba, laikysena, išvalgos buvo itin kruopštaus jo darbo ir jo gyvenimo išraiška.

Unikali teisininko savybė – meilė knygoms. Nusipirkęs naują knygą jis pirmiausia joje įklijuodavo savo ekslibrisą, po to atitinkamuose lapuose įdėdavo savo antspaudą ir tada ją perskaitydavo. Maža to, svarbiausias mintis knygoje pabraukdavo ir atskirai jas įsirašydavo, cituodavo savo kalbose.

Jo įskiepytas požiūris į advokato profesiją man padėjo kandidatuoti į Advokatų garbės teismą, į Advokatų tarybą.

Algimantas Dziegoraitis – advokato profesijos aukščiausio standarto saugotojas. Tai

teisinės kultūros suvokimo architektas, jo švyturys. Tegu jo perduota patirtis šviečia ir ateities kartoms.

Man ypatinga garbė buvo pažinti Algimantą, iš jo mokytis ir dabar kalbėti apie jį.

Advokatės prof. dr. Liudvikos Meškauskaitės atsiminimai apie advokatą Algimantą Dziegoraitį

1979 m. baigiau Vilniaus universiteto Teisės fakultetą ir nuo rugsėjo 1 d. tapau Vilniaus 2-osios juridinės konsultacijos stažuotoja. Tuo metu advokato profesija teisininkų buvo pati geidžiamiausia. Advokatai buvo labai gerbiami, pakankamai nutolę nuo ideologijos ir finansiškai nepriklausomi nuo valdžios, nes tarybiniais laikais advokatui atlyginimą mokėdavo ne valstybė, o klientas. Daugiau tokių profesijų tais laikais nebuvo.

Patekti į Lietuvos advokatūrą buvo daugelio teisininkų svajonė, bet dažniausiai neįgyvendinama, nes ją pasiekti buvo įmanoma tik vienu būdu: reikėjo būti pažangiausių studentų sąrašo priekyje – iš šimto Teisės fakulteto absolventų į advokatūrą atrinkdavo tik tris pirmuosius. 1979 m. tai buvau aš, Egidijus Jarašiūnas, būsimas Nepriklausomybės akto signataras ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo teisėjas, ir Ričardas Girdziušas, kuris iki šiol praktikuoja Kaune.

Taigi 1979 m. rudenį pradėjusi stažuotę Vilniaus 2-oje juridinėje konsultacijoje aš susipažinau su savo būsimais kolegomis: vedėju Vytautu Zabiela, advokatais Algimantu Dziegoraičiu, Grigorijumi Gavronskiu, Aurimu Mieželaičiu, Lidija Galdikiene, Eugenija Tilvytiene, Elena Želviene, Apolonija Brazauskiene, Irena Orlauskiene, Aleksandru Asovskiu, Isaku Kadganu ir kitais. Tuo metu Lietuvoje iš viso buvo apie 150 advokatų, mes pažinojome vienas kitą asmeniškai ir jautėme pagarbą, ypač vyresniems kolegoms. Visuotiniuose advokatūros susirinkimuose tvyrodamo kolegiška nuotaika ir, pasak tuometinio Lietuvos advokatūros pirmininko Kęstučio Lipeikos, profesinio bendravimo džiaugsmas.

Advokato Algimanto Dziegoraičio ir Aurimo Mieželaičio kabinetas buvo šalia mano kabineto. Tai – nedidelis kambarys, kuriame buvo itin daug knygų, kodeksų ir paveikslų. Abu kolegos buvo draugiški ir geranoriški, tad dažnai ten lankydavausi, susirinkdavome aptarti įdomiausių bylų, padiskutuoti dėl vieno ar kito teisinio rebuso, pasitarti dėl teisinės pozicijos ir pan.

Algimantas Dziegoraitis man visada asocijuojasi su knygomis ir įsimintinomis kalbomis. Būdama stažuotoja aš stengiausi dalyvauti įdomiausiuose teisminiuose procesuose ir semtis advokato darbo patirties iš mūsų konsultacijos asų. Vienas ryškiausių to meto advokatų, be jokios abejonės, buvo Algimantas Dziegoraitis ne tik Vilniuje, bet ir visoje Lietuvoje. Jis imponavo ne tik teisinėmis žiniomis, bet savo dėmesingumu ir klientams, ir kolegoms, savo erudicija, sąžiningumu ir oratoriniais sugebėjimais.

Niekada nemačiau, kad kolega Algimantas skaitytų kalbą iš lapo. Jis kalbėdavo visada gyvai, labai emocingai ir išraiškingai. Algimanto Dziegoraičio pasiklausyti civiliniame ar baudžiamajame procese buvo didžiulis malonumas ir įsimintiniausia pamoka ypač

pradedančiam profesinę karjerą advokatui. Tarybiniame procese paprastai bylas nagrinėdavo trys teisėjai, tarp kurių būdavo du tarėjai, t. y. ne profesionalūs teisėjai, o visuomenės (tuo metu buvo madinga sakyti – darbo kolektyvų) atstovai. Advokatų kalbos būdavo ypač įspūdingos, kai buvo nagrinėjamos rezonansinės bylos ir vykdavo vadinamosios teismo išvažiuojamosios sesijos: vieši, daugiausia baudžiamųjų bylų teisminiai posėdžiai, kurie paprastai vykdavo didelėse salėse, kai į bylos nagrinėjimą susirinkdavo pora šimtų ir daugiau žiūrovų, visi stebėdavo teisminį procesą kaip kokį spektaklį.

Tokios bylos būdavo labai sunkios gynėjui, nes tuose parodomuosiuose teismuose norėta pasmerkti teisiamuosius, parodyti žiūrovams, kaip elgtis negalima, paauklėti juos, todėl paprastai baudmės būdavo skiriamos griežtesnės. Advokatui reikėjo turėti ne tik profesinių žinių dėl teisinio kvalifikavimo vingrybių, bet ir daug išmonės sakant atstovavimo ar ginamąją kalbą taip, kad neįžeistum nukentėjusiojo, kad neušitrauktum publikos ar teisėjų nemalonės.

Vieną kartą, atsimenu, su kolega Algimantu Dziegoraičiu dalyvavau baudžiamojoje byloje, kurią nagrinėjo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo trijų teisėjų kolegija išvažiuojamajame posėdyje vieno miestelio kultūros namuose. Byla buvo itin sudėtinga tiek teisiniu požiūriu, tiek ir moraliniu. Buvo teisiamas žmogus, kuris nužudė savo motiną. Už tokį nusikaltimą pagal tuometinio Baudžiamojo kodekso 105 straipsnį grėsė griežčiausia atsakomybė – mirties bausmė sušaudant.

Atrodė, kad advokatui tai bus teisminis procesas, kuriame publikos pasmerkimas garantuotas. Algimantas Dziegoraitis sugebėjo pasakyti ginamąją kalbą taip, kad jam baigus kalbėti salėje tvyrojo mirtina tyla, žiūrovai ilgai tylėjo giliuose apmąstymuose. Buvo paminėtos ir F. Dostojevskio, ir Senekos citatos, kalboje nebuvo nieko, kas pateisintų nusikaltimą. Publika klausėsi advokato labai atidžiai, gaudydama kiekvieną jo pasakytą žodį ar frazę, o ginamoji kalba buvo apie tai, kokiomis sąlygomis augdamas nekaltas vaikelis tampa žvėrimi, apie tai, kokios aplinkybės lemia, kad žmogus praranda savo žmogišką prigimtį ir tampa nusikaltėliu. Daug Algimanto Dziegoraičio kalbų teisme tapdavo teisininkų aptarinėjimų objektu ir oratorinio meno pavyzdžiais, jos buvo cituojamos to meto žurnale Socialistinė teisė ir buvo įtrauktos į Lietuvos advokatų geriausių kalbų rinkinius.

Man visada atrodė, kad Algimantas Dziegoraitis yra advokato etalonas, į kurį reikia lygiuotis, iš kurio reikia mokytis. Tokiu, koks buvo Algimantas Dziegoraitis, aš įsivaizdavau smetoninį tarpukario advokatą: solidus, dėmesingas, geranoriškas, labai išprusęs, kultūringas ir sąžiningas.

Kolega Algimantas Dziegoraitis skatino mane moksliniam darbui. Jis sakė, kad advokato darbas puikiausias baras sukaupti idėjas mokslinei veiklai. Po daugelio metų, jau sukaupti daugiau nei dvidešimties metų advokataavimo patirties, aš iš tikrųjų pasinaudojau jo patarimu ir 2004 m. apsigyniau socialinių mokslų daktaro disertaciją.

Algimantas Dziegoraitis buvo iš tų advokatų, kuris sugebėdavo painiausioje teisinėje situacijoje rasti labai netikėtą požiūrio kampą ir apibendrinti teisinį santykį ne vien sausa teisine kalba, bet ir pagrįsti jį giliai žmogišku ir filosofiniu požiūriu. Jis buvo labai išprusęs žmogus, perskaitęs daugybę knygų ir galėjęs mintinai cituoti filosofijos ir literatūros

klasikus.

Kolega Algimantas buvo labai šmaikštus ir emocionalus. Mes laukdavome Lietuvos teisininkų draugijos suvažiavimų jau vien dėl to, kad žinojome, jog diskusijose būtinai pasisakys Algimantas Dziegoraitis: nuskambės įdomios įžvalgos, subtilus humoras, bus netikėta, šmaikštu ir originalu.

Džiaugiuosi kad Lietuvos advokatūroje 2013 m., pirmininkaujant advokatui Virginiui Papirčiui, mes sugebėjome parengti dokumentinius filmus Advokato kelias, kurie buvo demonstruojami per Lietuvos nacionalinę televiziją. Juose kalbėta apie trylika iškiliausių Lietuvos advokatų: Kęstutį Čilinską, Algimantą Dziegoraitį, Egidijų Jarašiūną, Petrą Kudabą, Joną Liaučių, Kęstutį Lipeiką, Kazimierą Motieką, Česlovą Okinčicą, Zitą Sličytę, Valerijoną Šadreiką, Liudviką Narcizą Rasimavičių (Rasimą), Gražbylę Venclauskaitę ir Vytautą Zabiėlą. Tai tik nedidelė padėka už tą profesinio bendravimo džiaugsmą, kurį jutau būdamas šalia šių žmonių.

2024 m. birželio 30 d.

**Mykolo Romerio universiteto prof. dr. Ievos Deviatnikovaitės
prisiminimas apie Algimantą Dziegoraitį**

Pirmą kartą sutikau profesorių Algimantą Dziegoraitį 2005 m., kai ieškojau darbo. Ėjau pas jį tikėdamasi, kad priims mane į Administracinės teisės ir proceso katedros referentės pareigas. Tuo metu nė negalėjau pagalvoti, kad taip prasidės mano kelias į administracinės teisės ir teisės istorijos mokslą. Tokių drąsių minčių neturėjau.

Susipažinus su juo, teisininkas vis sakydavo, kad turėjau gyventi ne dabar, o smetoninėje Lietuvoje. Aš jo niekada neklausdavau, kodėl jis taip manė, o jis niekada ir neaiškino šios savo nuojautos. Nežinau, ar jis ką nujautė, ar numatė, bet taip atsitiko, kad ilgai susidomėjau tarpukario Lietuvos teise. Dabar galvoju, kad teisininkas nejučia nuspėjo mano profesinį kelią.